

STOCKHOLMSKÄLLAN

► LÄS MER OM DET GAMLA STOCKHOLM PÅ STOCKHOLMSKÄLLAN: www.stockholmskallan.se

SALONGBESÖK. Promenader, spel och gemensamma måltider var vardag för gästerna som besökte Sabbatsbergs brunnssalong.

MÅLNINGAR:
JOSABETH SJÖBERG

Surbrunnen – en delad hälsokälla

■ ■ Brunslivstraditionen har anor ända ifrån 1500-talet. Men det kanske inte är allom bekant att även här i staden har det funnits platser som fungerat som brunnsorter?

Text: Carina Ferlatti

Den äldsta hälsobrunnen torde vara den på Norrmalm, på Surbrunnsgatan. En surbrunn är en brunn vars vatten är mineralrikt och därmed anses som extra hälsosamt att dricka.

Surbrunnen på Sabbatsberg upptäcktes 1734 av apotekare J. J. Salberg. Efter sedvanlig mätning av vattenkvaliteten kunde man annonsera i dagspressen redan år 1735 efter gäster. Men inte förrän ledningen för Sabbatsbergs fattighus beslutade sig för att exploatera brunnsvärksamheten genom markköp 1751 tog det hela verklig fart. Tanken var att hälsobrunnen skulle bidra till fattighusets försörjning.

Brunnsgästerna inkvarterades på värdshusets andra våning. Vinden inreddes till kallrum. Så kallade "pauvres honteux", ståndspersoner och annat bättre folk som kommit på obestånd, kunde få bo där gratis.

Gästerna hade det väl ordnat: umgänge i form av gemensamma måltider, olika spel och stillsamma promenader fyllde dagarna. Kanske var det egentligen så att för många gäster var vattnet en bisak?

För att de olika samhällsgrupperna inte skulle behöva stöta på varandra i onödan vidtogs vissa åtgärder: ett högt stängsel mellan fattighus och brunnsvärksamhet uppfördes och de olika grupperna fick dricka brunn på olika tider efter ett bestämt schema: arla morgonstunden klockan fyra var reserverad för fattighjonerna. Som ett tidens tecken, vi befinner ju oss mitt under upplysningstiden, verkar det att ha funnits en genuin vilja att ge även de medellösa en möjlighet att ta del av det hälsobringande vattnet.

För att brunnsdrickandet skulle kunna ske även under dålig väderlek var brunnen placerad inomhus. Ansvar för att upprätthålla ordning hade den så kallade rumormästaren. Iklädd en ganska lustig uniform var det han som bötfällde dem som inte rättade sig efter husets ordningsstadga. Böterna kom fattighuset till gagn.

En person som tillbringade en brunnstermin här var målarmamsellen Josabeth Sjöberg. Hen-

” Iklädd en ganska lustig uniform var det han som bötfällde dem som inte rättade sig.

nes bilder ger en unik inblick i vardagen för en brunnsgäst på Sabbatsberg år 1856.

Den verkliga katastrofen (brunnen hade sinat något på 1790-talet) kom att inträffa 1883 när man borrade och schaktade inför byggandet av en gasklocka. Källadern sinade! Men brunnslivet på Sabbatsberg fortsatte trots detta. Faktiskt ända fram till 1968. Fast vattnet fick rekvireras från annat ställe. På 1940-talet uppstod platsbrist på grund av omorganisering av sjukhusväsendet så hädanefter fick gästerna sova hemma och transporterats till kurerna på Sabbatsberg.